

J.B. MIECZNIK – O losach polskich geologów. Wyd. Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy. Warszawa 2017, 312 s., 179 ilustracji, abstrakty, indeks nazwisk.

W czasach, kiedy za wszelką cenę są preferowane publikacje umieszczane w wysoko punktowanych czasopiśmie obcojęzycznych, godna uwagi i pochwały jest decyzja kolejnych dyrekcji Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego (PIG-PIB) dotycząca publikacji monografii – zbioru biografii, w języku polskim i to z zakresu dziejów geologii.

Zbliżająca się rocznica 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości, a w konsekwencji również 100-lecie powstania całego systemu administracyjnego państwa stwarza okazję do refleksji natury historycznej, do przypomnienia np. że 7 maja 1919 r. będziemy obchodzić 100-lecie powstania PIG i Uniwersytetu Poznańskiego.

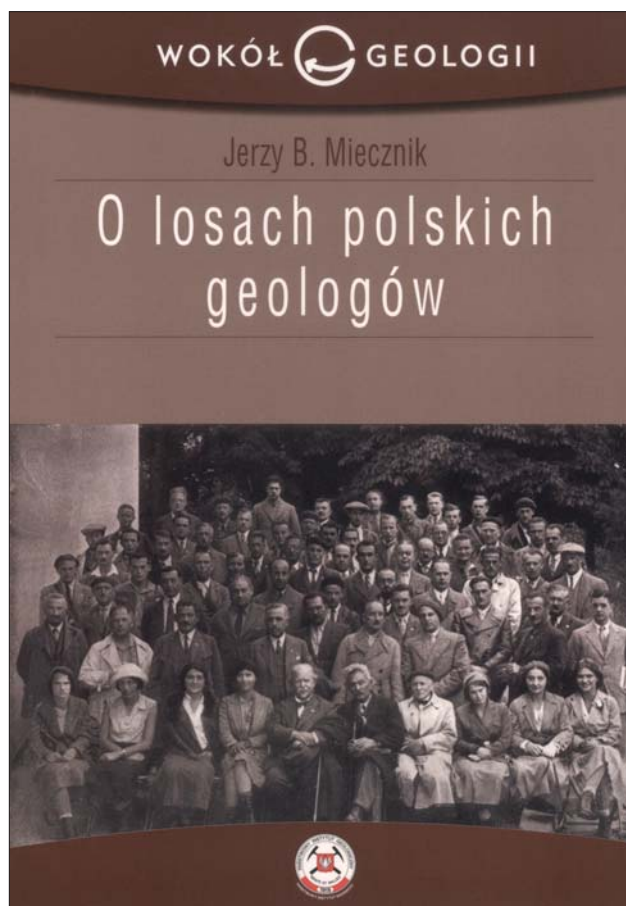
Można przypuszczać, że recenzowana książka, będąca zbiorem biograficznych artykułów pióra dr. Jerzego Miecznika, powstała po to, żeby przypomnieć środowisku geologów o czasach dawno i całkiem niedawno minionych, a przede wszystkim o osobach, które, zdaniem autora, w sposób znaczący przyczyniły się do geologicznego rozpoznania ziem polskich i całego ówczesnego świata.

W okresie, kiedy ranga i znaczenie pracy geologów w kraju i za granicą ulega zapomnieniu i marginalizacji, pozostaje nam jedynie odwołanie się do historii, do czasów, w których wśród geologów było więcej indywidualności, postaci o ponadprzeciętnych walorach intelektualnych, osobowościowych, moralnych i etycznych, mogących konkurować z przedstawicielami innych dyscyplin naukowych w kraju i zagranicą, a także z przedstawicielami i reprezentantami świata gospodarki i polityki. Ta w pewnym stopniu naturalna ucieczka do czasów, gdy rola i znaczenie geologii polskiej w kraju i na świecie zdawała się być mocniejsza i bardziej rozpoznawalna, znajduje uzasadnienie oraz zrozumienie także w obliczu zbliżającej się rocznicy 100-lecia odzyskania niepodległości, a nieco później setnej rocznicy założenia Państwowego Instytutu Geologicznego.

Oczywiście współcześni geolodzy mogą się oburzać na niedocenywanie punktowych osiągnięć ich reprezentantów. Należy jednak pamiętać, że geologia oprócz walorów poznawczych i teoretycznych, posiada także, a może przede wszystkim walor użytkowy. Trzeba niekiedy znacznego dystansu czasowego, żeby zrozumieć, docenić i obronić aspiracje zawodowego pokolenia geologów drugiej dekady XXI w.

Oryginalność dzieła J.B. Miecznika polega m.in. na tym, że jego narracja nie dotyczy wprost dziejów wybranej instytucji, lub osiągnięć polskiej geologii w wybranym okresie. Książka jest subiektywnym, chociaż merytorycznie dobrze uzasadnionym zbiorem biograficznych artykułów, które były pojedynczo publikowane na łamach Przeglądu Geologicznego – od nr 10 z 2009 r. do nr 4 w 2017 r. W tym czasie ukazały się 22 artykuły przypominające życie i działalność, a także niekiedy miejsca pochówku wybitnych i wyróżniających się polskich geologów.

Należy podkreślić, że dwa pierwsze teksty skupiają się na poszukiwaniach miejsc, w których znajdują się groby zasłużonych geologów. Rozważany jest również problem

dotyczący starań o pielęgnację, renowację i zachowanie nagrobków wybitnych postaci świata geologii.

Należy podziwiać strategiczne podejście autora do prezentowanej problematyki. Powstanie książki poprzedziły lata żmudnej pracy nad losami zasłużonych geologów. Recenzowany zbiór artykułów został niekiedy wzbogacony i uzupełniony o nowe ilustracje i fotografie, w stosunku do pierwowzorów. Być może dlatego poszczególne fragmenty czyta się z wielką przyjemnością, zaangażowaniem, sentymentem i swoistą atencją dla jej bohaterów oraz minionych czasów i ówczesnych wyzwań polskiej i światowej geologii.

Wprawdzie J.B. Miecznik podkreśla subiektywny wybór biografii wybitnych i wyróżniających się postaci polskiej geologii, to jednak jako kryterium wyboru określił ich pokaźny i znaczący dorobek naukowy, godne naśladowania wybory i postawy życiowe, które mogą być wzorem oraz inspiracją dla przyszłych geologów. Autor podkreślał, że jako długoletniemu pracownikowi losy tej instytucji i osiągnięcia jej pracowników były i są mu najbliższe i najdroższe, stąd większość bohaterów książki była bezpośrednio lub pośrednio związana z instytutem.

Autor w sposób chronologiczny opisuje dorobek znanych i uznanych geologów, zaczynając od Wawrzyńca i Henryka Teisseyre'ów. Z kolei ostatnie wspomnienie poświęcił wybitnemu tektonikowi Wojciechowi Jaroszewskiemu. Nie sposób szerzej scharakteryzować poszczególnych postaci opisanych przez J.B. Miecznika. Warto może jedynie zasygnalizować, że biografie dotyczą takich osób jak: Stanisław Józef Thugutte, Józef Morozewicz, Tadeusz Wiśniowski, Marian Smoluchowski, Ludwik Horwitz, Mieczysław Limanowski, Ferdynand Rabowski,

Bolesław Bujalski, Józef Zwierzycki, Bohdan Świderski, Zbigniew Sujkowski, Stanisław Sokołowski, Zdzisław Pazdro, Marian Książkiewicz, Roman Kozłowski, Henryk Makowski, Stanisław Tyski, Tadeusz Depciuch, Stanisław Kubicki, Jerzy Kanasiewicz.

O wszystkich geologach autor pisze z ogromną empatią. Pomaga mu w tym także metoda z zakresu nauk socjologicznych, polegająca na bezpośrednich wywiadach z najbliższą rodziną bohaterów. Dodatkowym atutem tych spotkań jest nie tylko ocieplenie wizerunku opisywanych postaci, ale także ogrom fotografii wydobytych z rodzinnych archiwów, przybliżających niekiedy bardziej osobiste relacje i indywidualny obraz osób znanych tylko z posagowego, urzędowego stylu bycia i życia.

Prezentowana publikacja, wydrukowana na kredowym papierze, z wieloma pięknymi fotografiami, stanowi bardzo interesującą pozycję bibliograficzną dla geologów każdego pokolenia. Autor w sposób rzeczowy i profesjonalny przedstawił merytoryczne zasługi i kompetencje swoich bohaterów. Wiele miejsca i uwagi poświęcił także ich życiu rodzinnemu, działalności społecznej, charytatywnej, a nie-

kiedy politycznej. Podkreślał i doceniał walory interdyscyplinarnych zainteresowań, m.in. Mieczysława Limanowskiego i Mariana Smoluchowskiego. Zwracał ponadto uwagę na różne społeczne i polityczne uwikłania i uwarunkowania działań niektórych geologów, m.in. Z. Sujkowskiego, Z. Pazdry, B. Bujalskiego, S. Tyskiego i innych.

Niezależnie od wartości merytorycznej i walorów ilustracyjnych książka ma ogromne zalety dydaktyczne. Stanowi materiał do przemyśleń dla każdego pokolenia geologów nad własnymi aspiracjami, własnym zawodowym losem, nad drogami i bezdrożami rozwoju naukowego, materialnego i organizacyjnego polskiej geologii. Napisana z sympatią i podziwem dla geologii jako nauki, dla geologów, przedstawicieli pięknego zawodu i sposobu na szczęśliwe życie. Publikacja może stanowić piękną wizytówkę zachęcającą uczniów szkół średnich do zainteresowania się naukami o Ziemi i stosownym wyborem geologii jako kierunku studiów.

*Janusz Skoczylas
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*